др *Милева* АНЂЕЛКОВИЋ
редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу

МЕЂУНАРОДНО ПОРЕСКО ПЛАНИРАЊЕ – МОГУЋНОСТИ И ОГРАНИЧЕЊА У САВРЕМЕНИМ УСЛОВИМА*

Резиме

Међународно кретање капитала, са слабим институционалним контролама, омогућило је шире коришћење повољних пореских режима. Мултинационалне компаније, својом огромном економском и политичком моћи, руше националне границе и воде слабљењу пореског суверенитета националних држава. На актуелност и значај теме, која је предмет анализе у раду, указују појачани напори земаља ОЕЦД, ЕУ и других међународних институција да ову проблематику уреде путем међународно постављених пореских стандарда. Разумљива је брига и настојање економски развијених земаља да очувају своје националне пореске основице реализацијом принципа светског дохотка. На другој страни, треба разумети и потребу мање развијених земаља за прибављањем капитала, како би остварили и одржале пожељан ниво економског раста. У таквим измењеним међународним оквирима пружају се шире могућности али и постављају одређена правно-институционална ограничења пореског планирања у међународном пословању.

Кључне речи: *пореско планирање, пореска хармонизација, штетна пореска конкуренција, размена пореских информација.*

---

* Рад је резултат истраживања на пројекту „Заштита људских и мањинских права у европском правном простору“ (број пројекта 179046).

I Уводна разматрања

Ако бисмо говорили о најактуелнијој теми у међународном пореском праву то је без сумње феномен неправичне пореске конкуренције и њено сузбијање. У вези с тим, кључним се јавља питање када то кретање капитала у потрази за најповољнијим пореским третманом прераста у „штетну пореску праксу". У савременим пореским системима, посматрано на глобалном нивоу, уочавају се два међусобно супротстављена процеса, која ће у значајној мери обликовати националне пореске структуре. У оквиру ЕУ, ради функционисања заједничког тржишта, спроводи се пореска хармонизација и она се нуди као образац пореског структуирања и другим државама. Насупрот томе, у једном броју земаља, углавном малих и слабије развијених, одвија се процес пореске конкуренције са циљем стварања повољнијег пословног амбијента, што укључује и стимулативне пореске услове.

Текућа финансијско-економска криза нарочито је скренула пажњу развијених држава на значајне одливе прихода због одређених активности њихових резидентних обвезника. Мултинационалне компаније и богати појединци, послујући на међународном тржишту, имају могућности да трагају за најпогоднијим пореским режимима. Умањивањем укупног пореског терета, било легалним или нелегалним начинима, они нарушавају принцип резиденства, што је и главни аргумент развијених држава против таквих понашања. У том контексту, коришћење пореског ривалитета међу државама може се посматрати као вид заобилажења строгих пореских режима у чијим се оквирима спроводи пореска хармонизација.

Концепт неолиберале економске политике, који још увек има знатан утицај у међународној економији, пружио је широке могућности за појаву пореске конкуренције, што су и искористиле поједине државе. Имајући у виду ексклузивност фискалног суверенитета, неотуђиво је право сваке националне државе да уређује порески систем у сопственом интересу. Ипак, ширењем међународних трговинских и других економских односа државе прихватају да у одређеној мери ограничавају свој економски, односно фискални суверенитет како би се што боље позиционирале на међународном тржишту. Пореска хармонизација води постепеном слабљењу националних пореских суверенитета док пореска конкуренција омогућава задржавање „компаративних предности" у погледу обликовања оптималне пореске структуре у датим условима. Последице политике глобализације и надметање земаља за директним страним улагањима утицали су на смањење билансног значаја пореза на добит. То јесте основни разлог снижења стопа овог пореза

али и промењених схватања о непожељности високих стопа.[1] Међу индустријализованим земљама ОЕЦД, просечан ниво пореза на добит смањен је са 37,6% у 1995. на 34,1% у 2000. години, док је унутар ЕУ порез на добит смањен са 39% на 35,44%.[2] 2007. године, просечна стопа пореза на добит у ОЕЦД пала је на 27,6%. Теоријска и емпиријска истраживања потврђују да одобравање пореских погодности није искључиви мотив доласка страног капитала на одређено тржиште већ да делују други значајнији фактори.[3] То значи да се повољни порески режими јављају као последица ширења међународних економско-финансијских односа и као оријентација националних економских (пореских) политика. У већем делу стручне литературе наводи се да њихова употреба наноси знатну финансијску штету резидентним државама. Чињеница је да највише користи од пореске конкуренције имају моћне мултинационалне компаније које су од тога направиле читаву „индустрију". Кроз финансијске токове на светском тржишту протиче, без скоро икакве контроле, не само легално стечени већ врло често шпекулативни капитал, не подлежући фискалном надзору.

Актуелна финансијско-економска криза очигледно је послужила као повод међународним институцијама да интензивирају рад на плану сузбијања међународне пореске евазије и штетне пореске конкуренције, што укључује деловање пореских оаза и офшор финансијских центара.

II Могућности међународног пореског планирања

Међународно пореско планирање може се одредити као скуп техника које мултинационалне компаније примењују како би дугорочно и одрживо смањиле своје ефективно пореско оптерећење, што им омогућава постизање и одржавање конкурентске предности на глобалном тржишту. Мултинационалне компаније захваљујући либерализацији економско-финансијских токова могу саме да се одлуче за место оснивања, место улагања капитала, место производње, место опорезивања и да их поставе једне насупрот другима.[4] Као резултат тога, оне диктирају услове на

1 Simon Loretz, *Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 24, Num. 4, 2008, стр. 642.

2 Анте Бабић, Андреја Пуфник, Тихомир Стучка, *Теорија и стварност иноземних изравних улагања у свијету и у транзицијским земљама с посебним освртом на Хрватску*, Хрватска Народна банка, П–9, Листопад 2001, стр. 18.

3 Видети: Taxation and international capital flows, OECD, 1990, стр. 13; Миодраг Арсић, „Порески подстицаји и улагање страног капитала", *Финансије*, бр. 1–6/2008, стр. 335; John Norregaard, Tehmina S. Khan, „Tax Policy: Recent Trends and Coming Challenges", IMF Working Paper, WP/07/274, стр. 18.

4 Као илустрацију за ову тврдњу наводимо следећи случај. Креативним књижењем прихода у пореским оазама *Google* је успео у 2009. години да плати порез од само

глобалном тржишту подстичући националне државе (слабије развијене) да се укључе у наметнуту им конкуренцију како би привукле капитал, радну снагу и знање. У одређеном смислу, ове компаније постају виртуелни порески обвезници послујући на начине који су (углавном) легални а ипак незаконити. Мултинационалне компаније руше оквире националних држава и одбијају дању лојалност пореским властима.[5]

Мултинационалне компаније могу планирати свој укупан порески терет у неколико праваца: на путу инвестирања од резидентне државе до земље одредишта; на територији земље извора и на повратку капитала у резидентну државу. Пореско планирање у земљи улагања може да се одвија кроз избор јединице пословања код отпочињања пословне активности (избор између огранка или филијале); избор облика улагања капитала (сопствени капитал или позајмљени капитал); избор између куповине средстава или куповине акција; планирање у односу на пореске подстицаје; и др. Пореско планирање на путу од земље дестинације до земље резидентства инвеститора најчешће садржи опцију искоришћавања пореских уговора (енгл. *treaty shopping*). Пореско планирање у земљи резидентства инвеститора подразумева две расположиве стратегије. У оквиру прве стратегије може се користити афилијациона привилегија[6] или промена земље резиденства. У оквиру друге стратегије, резидентни инвеститор пребацује доходак у тзв. базну компанију основану у неком од пореских уточишта.[7]

Путеви кретања капитала широко су разгранати по свету. Крајња њихова дестинација још увек су атрактивна подручја пореских оаза али

2,4%, иако је корпоративни порез у САД 35%. *Google* све уплате са различитих тржишта прима у Ирској у којој је стопа пореза на добит 12,5%. Међутим, *Google* не приказује добит јер приход из Ирске шаље на Бермуде који уопште немају ову врсту пореза. Ипак, Ирска би исплате на Бермудима опорезовала да иду директно јер немају споразум о избегавању двоструког опорезивања па зато *Google* своје приходе на Бермуде шаље заобилазно преко Холандије, у којој има филијалу без запослених и која служи само за трансфер новца. У Ирској остаје само део прихода који покривају трошкове и осигуравају добит од 1% укупних прихода на шта се плаћа порез.

5 Наведено према: Ulrih Bek, „Виртуелни порески обвезници", *Глобализација – мит или стварност*, прир. Владимир Вулетић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2003, стр. 133.

6 Афилијациона привилегија или привилегија за холдинг постоји у случају када се на добит коју је остварила филијала примени уобичајена стопа пореза на добит предузећа, а затим се ове (међукомпанијске) дивиденде, које је матично предузеће примило од своје филијале, изузму из основице пореза на добит који треба да плати матично предузеће.

7 Детаљније о томе: Дејан Поповић, „Међународно пореско планирање", *Правне основе пореског саветовања*, ур. Гордана Илић-Попов, Правни факултет, Београд, 2007, стр. 387–400.

и поједини сегменти пореских система економски развијених земаља, који омогућавају ефикасно планирање пореских обавеза у међународним пословним трансакцијама.

III Ограничења међународног пореског планирања

Међународно пореско планирање, као важан елемент укупне пословне стратегије и корпоративне одговорности, одвија се данас под утицајем два супротстављена пореска процеса. Пореска хармонизација, посматрано у међународним оквирима, потенцијално може да води не само снижењу већ и повећању пореских стопа на приходе од капитала, у зависности од амбиција пореских власти. С друге стране, пореска конкуренција по самој својој природи води снижењу стопа на покретљиве пореске основице, што може да ствара тешкоће резидентним државама али истовремено да им буде и упозорење да коригују висину својих пореских терета.

Пореско планирање постаје све значајнији сегмент пословног планирања. Оптимална пореска стратегија формулише се као саставни део пословне стратегије. Међутим, постоји ризик да пореска администрација неће увек признати реализоване пореске шеме, што се већ потврђује у пракси неких индустријски развијених држава.[8] То су оне резидентне државе чије компаније послују у великом броју јурисдикција привучене, између осталог, и ниским пореским теретом. Треба имати у виду да на међународном тржишту не владају међународно призната пореска правила. Она се тек успостављају као резултат интензивног ангажовања ОЕЦД и ЕУ, уз друге међународне институције и организације, у правцу сузбијања штетне пореске праксе и одржавања међународне финансијске стабилности.

Суштина проблема који произлази из упоредног одвијања ова два супротстављена пореска процеса лежи у немогућности пуне реализације принципа резидентности. Важна препрека на том путу јесу државе/државице са благим пореским режимима које „одвлаче" део пореских основица резидентних држава. Неометано остваривање принципа резидентности је очигледно крајњи циљ коме теже државе са високим пореским теретима. На први поглед, није могуће уочити шта се даље жели ограничавањем „нелојалне" пореске конкуренције и наметањем међународних пореских стандарда. Намеће се закључак да се њима покушава да изврши преструктуирање националних пореских система и мењање смера пореске политике.

8 Више о томе: Милева Анђелковић, „Порескоправна одговорност привредних субјеката", *Право и привреда*, бр. 7–9/2010, стр. 543–552.

Мора се признати да компаније више нису тако слободне у формулисању пореских стратегија јер не могу са сигурношћу знати где је граница између прихватљивог и неприхватљивог међународног пореског планирања. Значи активности, односно понашања где је искључиви мотив ослобођење од пореза, носе собом ризик непризнавања од стране пореских органа резидентних држава.

Посматрајући појачане активности међународних организација, усмерене на сузбијање „штетне пореске конкуренције", намеће се питање откуда таква промена у пореској политици да се пружање пореских погодности за мобилан капитал сматра штетном пореском праксом. Те исте међународне организације су охрабривале земље са слабијом или недовољном акумулацијом, током 80-их и 90-их година, да воде активну пореску политику ради привлачења страних инвестиција.

Ограничења међународном пореском планирању сагледавамо у виду одбрамбених мера у националним пореским законодавствима али и међународних иницијатива усмерених на сузбијање „штетне пореске конкуренције". Могло би се рећи да је међународно пословање у пореским оазама и офшор центрима „цветало" до појаве ових иницијатива међународних организација. Када говоримо о ограничавању међународног пореског планирања у савременим интеграционим условима имамо у виду управо деловање ОЕЦД, ЕУ и других моћних међународних актера на плану слабљења значаја и улоге пореских уточишта као подручја која омогућавају избегавање плаћања пореза у резидентним државама. Има заговорника тезе да су пореске оазе допринеле појави текуће финансијске кризе, али истина је другачија. Наиме, најзначајнија последица распада Бретонвудског система била је постепено уклањање контроле над кретањем финансијског капитала у В. Британији и САД[9] што је омогућило интензивније коришћење пореских оаза као погодних канала за разноврсна скривања, легално и нелегално стеченог капитала. „Напад" на пореска уточишта који се тако убрзано одвија последњу деценију у оквиру међународног подстицања размене пореских информација и обезбеђења транспарентности међународне пореске сарадње има један даљи циљ, који се не може непосредно уочити. Међутим, нека недавна искуства показују да износ пореза на добит, упркос знатном одливу капитала у пореска уточишта, у САД, В. Британији и другим земљама извозницама капитала није смањен него је стварно

9 Амерички председник Џон Ф. Кенеди покушао је да заустави овакав развој. У јулу 1963, четири месеца пре његовог убиства, предложио је Конгресу да се увећа казнени порез до 15 процената на капитал који отиче у иностранство. Нав. према: Јирген Елзесер, *Национална држава и феномен глобализације*, Јасен, Београд, 2009, стр. 22.

повећан, тако да изражена брига у погледу њиховог штетног утицаја може бити донекле претерана.[10]

За разлику од већ уобичајених одбрамбених мера коришћених за решавање проблема неправичне пореске конкуренције, као што су опште анти-абузивно законодавство или специфично анти-абузивно законодавство (спречавање коришћења трансферних цена[11] и утањене капитализације,[12] CFC законодавство[13]), поједине државе су увеле правила о раном откривању шема које омогућавају агресивно пореско планирање (Канада, Португалија, Велика Британија и САД).[14] После пропасти две највеће америчке фирме, САД доносе 2002. године *Sarbanes-Oxley Act* којим се захтева већа одговорност контролних органа у фирми у погледу оправдања „агресивне пореске позиције", у оквиру укупне корпоративне стратегије.[15] Америчка пореска администрација увела је 2009. године програм добровољног откривања података који нуди смањену новчану казну и могуће одустајање од казнених оптужби за пореске обвезнике који добровољно пријаве непријављене *off shore*

10 Dhammika Dharmapala, „What problems and opportunities are created by tax havens?", *Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 24, Num. 4, 2008, стр. 662.

11 Трансферне цене се уговарају у трансакцијама између повезаних лица, пре свега мултинационалних компанија, са циљем да се умањи пореска обавеза. Оне одступају од реалних тржишних цена и зато национални прописи предвиђају њихову корекцију применом једне од три метода: метода упоредивих неконтролисаних цена, метода коштања увећана за уобичајену маржу и метода препродајне цене.

12 У циљу плаћања мањег пореза, компаније свесно приказују сопствени капитал (енгл. *equity*) као позајмљени капитал (енгл. *debt*), имајући у виду повољнији порески третман камата у односу на дивиденде, које су двоструко опорезоване. Решавању овог проблема у појединим државама приступа се на три начина. Неке државе не покушавају да отклоне утањену капитализацију; друге настоје да утврде праву природу капитала уложеног у предузеће примењујући правило о забрани злоупотребе права или принцип „ван дохвата руке" док највећи број земаља приступа утврђивању фиксног односа позајмљена средства-сопствена средства.

13 Приход компаније (углавном приходи од финансијских услуга) основане у иностранству припада домаћим акционарима уколико је компанија лоцирана у држави са ниским порезима. Основна сврха примене *CFC* правила је да се онемогуће резидентне компаније у намери да избегну плаћање домаћег пореза на начин да приход усмере у своје зависне компаније у државама са ниским порезима.

14 Видети више: Tackling Aggressive Tax Planning Through Improved Transparency and Disclosure, OECD, feb. 2011.

15 Више о томе: William D. Terando, James M. Kurtenbach, „The impact of tax law uncertainty on the development of the Sarbanes-Oxley auditor independance rules with regard to tax shelters", Research in Accounting Regulation 21 (2009); Judith Freedman, „Defining Taxpayer Responsibility: In Support of a General Anti-Avoidance Principle", University of Oxford Faculty of Law Legal Studies Research Paper Series, Working Paper No 14/2006, стр. 340.

приходе и плате целокупан порез и камату за последњих шест година; предају или допуне пореску пријаву и плате казну у износу 29% вредности *off shore* рачуна током пореске године у којој је рачун имао највишу вредност.

Од 2010. године у америчком пореском систему, у Закону о измиривању прихода, садржана је нова одредба која „кодификује" доктрину да је суштина важнија од форме. Санкција је 20% ако се трансакција пријави и 40% ако се не пријави пореским органима, што треба да обезбеди конзистентност у примени доктрина „економска суштина" и „пословна сврха".

У Немачкој је јула 2009. године донет нови закон који не допушта пореска ослобођења и одбитке на плаћања учињена у земљама које немају закључен споразум о размени информација са Немачком, подстичући на тај начин њихово закључивање.

IV Међународне иницијативе сузбијања штетне пореске праксе

Интересантна је можда подударност почетка иницијативе ОЕЦД против штетне пореске конкуренције са одлуком Ирске да смањи ефективну стопу корпоративног пореза током 90-их у покушају да се извуче из хроничне економске стагнације.[16] Таква политика привукла је пажњу влада развијених земаља и резултат је био већ познати Пројекат ОЕЦД о штетној пореској конкуренцији из 1998. године. Према овом документу, све пословне активности усмерене искључиво или највећим делом на стране инвеститоре, ако их прати недостатак транспарентности и ако нису подвргнуте међународној размени информација, онда су оне потенцијално извориште нефер пореске конкуренције.[17] Њиме су предвиђене одређене мере које треба да испоштују углавном пореска уточишта и државе са штетним пореским режимима. Но како се у пракси то показује као спор процес, ОЕЦД предузима даље иницијативе кроз стварање новог међународног пореског окружења. 2002. године усваја се Модел споразума о размени пореских информација којим се постављају два кључна међународна стандарда у пореској материји- државе се у пореској сарадњи више не могу позивати на непостојање домаћег интереса и на банкарску тајност. Нешто касније ревидира се члан 26. Модел конвенције о порезу на доходак и имовину што служи

16 Sakura Shiga, „International Comparison of Taxation and Social Security Policies", *Bulletin for international taxation*, бр. 3/2010, стр. 192.

17 Божидар Раичевић, Јелена Ненадић, „Пореска конкуренција, општи осврт", *Економски анали*, бр. 162/2004, стр. 61.

као правни основ за закључивање билатералних споразума о размени пореских информација.[18] С обзиром да земље са високим пореским теретима не могу да спрече кретање капитала, оне настоје да прате траг новца како би га опорезовале независно од места улагања, што се може сматрати једним видом пореске хармонизације.

Истовремено започиње политичка активност на нивоу ЕУ усмерена на спречавање штетне пореске конкуренције,[19] усвајањем Кодекса понашања код опорезивања пословне активности. Ове две међународне иницијативе имају одређене сличности и разлике. Рецимо, рад ОЕЦД ограничава се на одређене мобилне активности (пре свега, на финансијске услуге), док се у Кодексу понашања води рачуна о свим облицима пословне активности. Обе институције сматрају да су неправични режими они код којих се ниске пореске стопе и/или одсуство пореза на корпорације користе као средства за остваривање предности на штету других држава.[20] 2005. године почиње да се примењује Директива о опорезивању прихода од штедње предвиђајући аутоматску размену информација о исплаћеним каматама нерезидентима. Само, овај експеримент се суочава са великом правном препреком а то су национални закони о банкарској тајности. Земље чланице ОЕЦД и Г20 извршиле су притисак на велики број пореских уточишта да „ослабе" своје банкарске прописе и закључе билатералне споразуме о размени пореских информација са резидентним државама. Објашњење за такав приступ налази се у „недостатку ефективне размене информација" као кључног критеријума у одређивању штетне пореске праксе.[21] Имајући у виду да ОЕЦД нема законодавну власт, ова међународна организација сугерише државама примену одбрамбених мера и стандарда и њихову уградњу у међународне споразуме о размени информација.[22]

Од недавно је интензивиран рад на јачању међународне пореске сарадње усвајањем Протокола о измени Конвенције о узајамној административној помоћи у пореској материји, коју су још 1988. године усвојили ОЕЦД и Савет Европе. Протокол треба да ступи на снагу 1. јуна 2011. године и њиме се предвиђају међународни стандарди за

18 Видети: Improving Access to Bank Information for Tax Purposes, OECD, 2007.

19 Погледати детаљније о активностима на нивоу ЕУ у монографији: Снежана Стојановић, *Нейравична йореска конкуренција у Европској унији*, Правни факултет, Крагујевац, 2010.

20 Снежана Р. Стојановић, „Неправична пореска конкуренција у Европској унији", *Сйрани йравни живоӣ*, бр. 2/2009, стр. 149–150.

21 Adrian J. Sawyer, Tax Havens „Coming in from the Cold: A Sign of Changing Times?", *Bulletin for international taxation*, November 2010, стр. 546.

22 Хасиба Хрустић, „Међународне иницијативе против пореске конкуренције", *Правни живоӣ*, бр. 11/2008, стр. 764.

размену информација у пореске сврхе и посебно размена банкарских информација на захтев, са циљем борбе против међународне пореске евазије.

На нивоу ЕУ постепено се уобличава антиабузивно законодавство путем одлука Европског суда правде које пружају смернице земљама чланицама о обликовању националних правила против неприхватљиве законите евазије. Суд је пошао од становишта да су оправдане једино оне националне анти-абузивне мере уколико ограничавају слободу оснивања само с обзиром на *потпуно артificијелну конструкцију*. Међутим, уколико анти-абузивно правило ограничава слободу оснивања у погледу аранжмана који нису потпуно артificијелни, тада национално правило није у сагласности са правом ЕУ.

Посебна активност Европске комисије усмерена на решавање проблема неправичне пореске конкуренције тиче се рада на увођењу заједничке консолидоване корпоративне пореске основице (енгл. *Common Consolidated Corporate Tax Base*). Суштина овог приступа је да се на јединствен начин утврђује опорезива добит коју предузећа остварују послујући на територији широм ЕУ. Тако утврђена консолидована основица би по одређеним критеријумима била алоцирана на земље чланице у којима предузеће послује. Земље чланице би имале право да свој део опорезиве добити опорезују по стопи коју саме одреде. Ипак, и поред интензивног рада Европске комисије и надлежне радне групе, још увек није постигнута сагласност о овој мери. Изабран је приступ који се заснива на опционом моделу, који подразумева да компаније имају могућност избора између постојеће националне пореске основице и заједничке консолидоване ЕУ основице.[23] Независно од теоријских и стручних расправа о овом предлогу, неки европски политичари изражавају неслагање називајући заједничку консолидовану пореску основицу „Тројанским коњем Европе" која ће, једном уведена, допустити Европској комисији да изврши притисак на државе чланице да хармонизују стопе пореза на добит.[24]

Због наведених међународних иницијатива, очекује се већа одговорност управа фирми за уредно измиривање пореских обавеза. То од њих захтева проналажење праве мере између вештог вођења послова и агресивног пореског планирања које неке развијене државе почињу да санкционишу. У том смислу, пореско планирање постаје важан сегмент корпоративног планирања и корпоративне одговорности будући да укупан порески дуг опредељује вредност капитала компаније.

23 Снежана Стојановић, „Заједничка консолидована корпоративна пореска основица", *Правни живот*, бр. 11/2010, стр. 694.

24 Наведено према: Gheorghe Matei, Daniela Pirvu, „Controversies Regarding the Corporate Tax Harminization Trend in The European Union", *Theoretical and Applied Economics*, Vol. XVII (2010), No. 8(549), стр. 36.

V Закључна разматрања

Моћне мултинационалне компаније и богати појединци посебно су осетљиви и реагују на пружене пореске подстицаје, уколико ће им то омогућити у датој јурисдикцији умањење пореског терета. У том трагању за стимулативним пореским режимима ови субјекти могу се суочити са непредвиђеним сметњама. Наиме, данас је интензивирана међународна активност са циљем сузбијања неправичне пореске конкуренције која доноси нови поглед на пореску политику земаља пореских уточишта.

Међународно пореско планирање, вешто замишљено и изведено уз помоћ пореских саветника или консултантских фирми, непредвиђено може бити одбачено у резидентној држави и проглашено као абузивно пореско планирање. Трансакције смишљене искључиво са циљем елиминације пореске способности у земљи резиденства, квалификују се као агресивно пореско планирање, које постаје предмет санкционисања у некима од најразвијенијих земаља света. Једно од корисних законских решења могло би да буде што је могуће објективније прецизирање критеријума за разграничење „шпекулативних" од „нормалних" трансакција. Такво законодавство већ је усвојио један мањи број развијених земаља а оно се уобличава и у оквиру ЕУ.

***Mileva* ANĐELKOVIĆ, PhD**
Professor at the Faculty of Law University of Niš

INTERNATIONAL TAX PLANNING – POSSIBILITIES AND LIMITATIONS IN THE CONTEMPORARY CIRCUMSTANCES

Summary

Considering the inadequate institutional control, the international capital flow has enabled a more extensive use of favourable tax regimes. Having enormous economic and political power in their hands, multinational companies break through the national boundaries, thus generating the degradation of tax sovereignty of national states. The significance and the current relevance of this topic is reflected in the joint efforts of the OECD, the European Union and other international institutions to regulate this matter by adopting international tax standards. In that context, we may understand why the economically

well-developed countries have been exerting efforts to preserve their national tax bases by implementing the principle of the worldwide income. On the other hand, we should also understand the need of the less developed countries to attract capital in order to accomplish and maintain the desirable level of economic growth. The changed international circumstances offer a wide range of possibilities but they also impose some legal and institutional limitations on tax planning in the international business.

Key words: *tax planning, tax harmonization, harmful tax competition, exchange of tax information.*